

УДК 159.9:316.61

**Бондарчук Олена Іванівна,
доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології управління
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»**

ОСОБИСТІСНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СУТНІСТЬ І УМОВИ РОЗВИТКУ

***Анотація.** У статті висвітлено проблему особистісної готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів у професійній діяльності. Проаналізовано проблеми професійної діяльності психолога, що мають конфліктогенний характер, унеможливаючи в разі невисокого рівня особистісної готовності надання якісної психологічної допомоги клієнту. Визначено сутність і структуру особистісної готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів у професійній діяльності. Охарактеризовано когнітивну, афективну та конативну складові особистісної готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності. Наведено соціально-психологічні та психолого-педагогічні умови розвитку готовності у процесі професійної підготовки майбутніх психологів.*

***Ключові слова:** майбутні психологи, особистісна готовність, конфлікти, попередження конфліктів, професійна діяльність.*

Бондарчук Елена Ивановна

ЛИЧНОСТНАЯ ГОТОВНОСТЬ БУДУЩИХ ПСИХОЛОГОВ К ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ КОНФЛИКТОВ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: СУЩНОСТЬ И УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ

***Аннотация.** В статье освещена проблема личностной готовности будущих психологов к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности. Проанализированы проблемы профессиональной деятельности психолога, имеющие конфликтный характер, которые при наличии невысокого уровня личностной готовности затрудняют предоставление качественной психологической помощи клиенту. Определены сущность и структура личностной готовности будущих психологов к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности. Охарактеризованы когнитивная, аффективная и конативная составляющие личностной готовности к предупреждению конфликтов в профессиональной деятельности. Приведены социально-психологические и психолого-педагогические условия развития готовности в процессе профессиональной подготовки будущих психологов.*

Ключевые слова: будущие психологи, личностная готовность, конфликты, предупреждение конфликтов, профессиональная деятельность.

Bondarchuk Olena Ivanivna

**PERSONAL READINESS OF FUTURE PSYCHOLOGISTS
TO PREVENT CONFLICTS IN PROFESSIONAL ACTIVITIES:
CONTENT AND CONDITIONS OF DEVELOPMENT**

Abstract. *The article deals with the problem of personal readiness for future psychologists to conflict prevention in professional activities. The problems of professional psychologist activities by the conflictive character are analyzed, making it practically impossible in the case of a low level of personal readiness to provide quality psychological care to client. The content and personality structure of future psychologists' readiness to conflict prevention in professional activities is shown. The characterized cognitive, affective and conative components of personal readiness to prevention conflict in professional activities. The social-psychological and psycho-pedagogical conditions of readiness in the training of future psychologists are showed.*

Keywords: *future psychologists, personal readiness, conflict, conflict prevention, professional activity*

Постановка проблеми

Трансформація освітньої системи в умовах соціально-економічних і суспільно-політичних змін вимагає перегляду традиційних поглядів і підходів до навчання й професійної підготовки, розробки та апробації інноваційних технологій, спрямованих насамперед на забезпечення особистісної готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності та конструктивної взаємодії в різних сферах суспільного життя.

Особливої ваги набуває розв'язання даної проблеми для майбутніх психологів, покликаних надавати психологічну допомогу особистості у складних ситуаціях її життєдіяльності. Водночас, теоретичний аналіз літератури (Є. Варлакова, В. Панок, Н. Пов'якель та ін.) та практики надання консультативної допомоги клієнтам свідчить про недостатній рівень готовності частини психологів до такої діяльності, що виявляється, зокрема, у невмінні керувати своїм емоційним станом, у недостатньому рівні толерантності стосовно думки, відмінної від власної, у нездатності вести конструктивний діалог; недостатньому рівні усвідомлення специфічних особливостей професійної діяльності психолога, що мають потенційно конфліктогенний характер⁹.

Щодо останнього слід, зокрема, вказати на можливий *конфлікт між експертною функцією консультанта та функцією емоційної підтримки*, коли, з одного боку, психолог виступає в ролі експерта, носія спеціальних знань, здатного надати неупереджену оцінку ситуації, а, з іншого боку, має емоційно підтримати клієнта, через що перед психологом постійно виникає суттєве запитання: чи варто надавати інформацію, яка адекватно відображає існуючий стан справ, але нанесе серйозної

⁹ Пов'якель Н. І. Саморегуляція професійного мислення в системі фахової підготовки практичного психолога : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра психол. наук : 19.00.07 «Педагогіка та вікова психологія» / Н. І. Пов'якель. — К., 2004. — 40 с.

емоційної шкоди клієнту? До того ж, якщо клієнт не в змозі самотійно вирішити конфлікт, це може свідчити про певні проблеми його системи поглядів чи переконань. Відповідно, перед психологом, який в ідеалі має «еталонну» систему поглядів на дану ситуацію, постає *етична проблема*: чи трансформувати хибну систему поглядів клієнта, піддаючи її критиці^{3;4}.

Конфлікт у професійній діяльності психолога може виникнути через *розбіжність установок клієнта та психолога щодо типу взаємодії*. Так, М. Обозов описує два типи практичного психолога-консультанта: емоційно-комунікативний і емоційно-нейтральний (когнітивний). Клієнти з установкою на співчуття віддають перевагу консультанту з емпатійним підходом, ті, що очікують отримати необхідну інформацію про проблеми і способи їх подолання – нейтрального консультанта⁷.

Слід також урахувати, що одним з найважливіших інструментів праці психолога, крім знань технік і методик, є особистість фахівця. При цьому найжорсткіші вимоги до особистості психолога мають бути висунуті, як зазначає В. Панок⁸, до психологів-консультантів, що здійснюють роботу в напрямі індивідуального конфліктного консультування і реабілітації.

Водночас, сам психолог може мати *певні особистісні проблеми*, намагаючись вирішити їх за рахунок клієнта. Тому особливо важливу роль в попередженні конфліктів у професійній діяльності відіграють особистісні властивості та якості психолога, що визначають його особистісну готовність до даного виду діяльності. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність визначення змісту та компонентів відповідної готовності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Слід зазначити, окремі аспекти досліджуваної проблеми вже були предметом уваги дослідників. Зокрема, визначено загальнотеоретичні підходи до сутності, причин, типів конфліктів та умов їх розв'язання (Ф. Бородкін, О. Ішмуратов, Л. Козер, Г. Ложкін, М. Пірен, Н. Пов'якель та ін.), специфіки їх прояву в різних сферах життєдіяльності людини (О. Бондарчук, І. Ващенко, Т. Говорун, Л. Карамушка, А. Скок та ін.); методів вирішення конфліктів (Е. Берн, Д. Скотт, Ш. Фейр, Р. Фішер, У. Юрі та ін.); підготовки до вирішення конфліктних ситуацій та медіаторства (М. Дойч, Ю. Ємельянов, К. Роджерс, Т. Яценко та ін.), у тому числі, й практичних психологів (Є. Варлакова, В. Панок та ін.).

З іншого боку, вивчено особливості професійної підготовки практичних психологів, зокрема, стандарти та вимоги до особистості психолога, проведено аналіз його професійно важливих якостей (Г. Абрамова, М. Амінов, О. Бондаренко, С. Максименко, В. Панок, Н. Пов'якель, Н. Пророк, Н. Чепелева та ін.); досліджувалися психологічні умови формування готовності та професійного розвитку

³ Варлакова Є. О. Формування готовності майбутніх практичних психологів до розв'язання міжособистісних конфліктів : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. психол. наук : 19.00.05 «Соціальна психологія; психологія соціальної роботи» / Є. О. Варлакова ; Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. — К., 2011. — 18 с.

⁴ Егорова-Гантман Е. Как делать имидж политика / Е. Егорова-Гантман, И. Минтусов. — М. : Прогрес, 2002. — 145 с.

⁷ Обозов Н. Н. Психологическое консультирование : метод. пособие / Н. Н. Обозов. — СПб. : Центр прикладной психологии, 1993. — 203 с.

⁸ Панок В. Г. Концептуальні підходи до формування особистості практичного психолога / В. Г. Панок // Практична психологія та соціальна робота. — 1998. — № 4. — С. 5–8.

особистості майбутніх психологів до різних аспектів професійної діяльності (Ж. Вірна, Л. Долинська, Л. Карамушка, Л. Орбан-Лембрик, В. Панок, В. Потапова, О. Саннікова, Т. Титаренко та ін.).

Водночас, проблема особистісної готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів у професійній діяльності, попри її актуальність, не була предметом спеціального розгляду.

Мета публікації – визначити сутність і умови розвитку особистісної готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу

Змістовно-структурний аналіз дав змогу встановити, що психолого-педагогічна категорія «готовність до розв’язання конфліктних ситуацій» є цілісною якістю особистості, яка характеризує її емоційно-вольову мобілізаційність у момент включення в ситуацію конфліктного характеру⁶. Також цю категорію визначають як психологічне утворення, що зумовлює особливості професійної поведінки та діяльності в ситуації конфлікту (О. Анцупов, А. Шипілов¹. Це інтегрована якість, що охоплює сукупність конфліктологічних знань, умінь і навичок професійної діяльності, а також необхідних особистісних якостей, які сприяють попередженню міжособистісних зіткнень у різних ситуаціях професійної діяльності та належній організації діяльності.

Як відомо, на даний момент існує два базових підходи до дослідження готовності до діяльності: на особистісному рівні та на функціональному⁵. На наш погляд, готовність психолога до попередження конфліктів необхідно розглядати саме у рідчій особистісного підходу, оскільки саме *особистісні характеристики психолога є важливою передумовою ефективності його професійної діяльності*.

Тому *особистісна готовність майбутнього психолога до попередження конфліктів у професійній діяльності*, на наш погляд, являє собою особистісне утворення, що забезпечує усвідомлення та прийняття ним конфлікту як важливої складової його професійної діяльності, позитивне налаштування психолога на попередження деструктивних конфліктів на основі задіяння ресурсів власної особистості. Відповідно, у структурі готовності можна виокремити когнітивний, афективний та конативний компоненти.

Когнітивний компонент готовності до попередження конфліктів складає сукупність знань психолога щодо змісту, чинників і стратегій продуктивного попередження конфліктів у професійній діяльності, які суттєво знижують неправильне сприйняття професійно навантаженої інформації та її спотворення і, відповідно, знижують ризик розгортання деструктивних конфліктів.

Для психологічного забезпечення процесу попередження та переведення у конструктивну площину конфліктів у професійній діяльності студентам-психологам слід опанувати конфліктологічні знання: особливості розгортання конфліктів, їх види,

⁶ Лазарева В. В. Формування готовності майбутніх дільничних інспекторів МВС до розв’язання конфліктних ситуацій у процесі фахової підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. психол. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. В. Лазарева. — Тернопіль, 2013. — 23 с.

¹ Анцупов А. Я. Конфліктологія: учебник для вузов / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. — М. : ЮНИТИ, 2000. — 551 с.

⁵ Карамушка Л. М. Психологія управління конфліктами в організації на матеріалі освітніх організацій : монографія / Л. М. Карамушка, Т. М. Дзюба. — К. : Наук. світ, 2009. — 268 с.

причини виникнення, динаміка та наслідки; індивідуально-психологічні та вікові особливості взаємодії опонентів під час конфліктної взаємодії; основні стратегії та тактики розв'язання міжособистісних конфліктів². Суттєве значення при цьому відіграють знання майбутніми психологами сутності, компонентів та психологічних умов розвитку їхньої готовності до попередження конфліктів у професійній діяльності.

Як наслідок, майбутні психологи мають усвідомити конфліктогенні чинники виникнення конфліктів у професійній діяльності та психологічні засоби їх мінімізації з метою переведення конфліктної ситуації у конструктивну площину.

Афективний компонент особистісної готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів забезпечує позитивне налаштування психолога на попередження конфліктів і містить сукупність мотивів, що зумовлюють спрямованість психолога на попередження конфлікту через переведення умов розгортання конфліктної ситуації в конструктивну площину, визначають ставлення до конфлікту як до проблеми професійної діяльності, розв'язання якої сприятиме як особистісному зростанню, так і успішності професійної діяльності.

За результатами теоретичного аналізу літератури^{2,8} можна виокремити декілька основних груп мотивів професійної діяльності майбутніх психологів:

1) *широкі соціальні мотиви*, які визначають прагнення психолога спілкуватися з людьми та допомагати їм, забезпечувати психологічне здоров'я людей та суспільства в цілому;

2) *власне професійні мотиви*, які відображають прагнення сумлінно виконувати професійні обов'язки, надавати психологічну допомогу клієнту відповідно до його запиту та функціональних обов'язків;

3) *престижні мотиви*, що визначають спрямованість на завоювання поваги та авторитету в очах клієнтів та інших людей як психолога; встановлення нових соціальних контактів завдяки професійній діяльності;

4) *прагматичні мотиви*, які визначають зацікавленість психологів перш за все у матеріальних благах, у тому числі отриманні грошової винагороди;

5) *наукові мотиви*, які визначають зацікавленість психологів у набутті нових професійних знань для вирішення наукових проблем, розробленні та апробації нових підходів до надання психологічної допомоги особистості;

6) *мотиви особистісного та професійного саморозвитку*, які виявляються у прагненні постійного вдосконалення себе як особистості та професіонала, особистісного зростання та духовного збагачення.

У кожній групі мотивів можна виділити провідні, що визначають, на наш погляд, значущість для майбутніх психологів попередження конфліктів у професійній діяльності, зокрема, серед *широких соціальних мотивів*: прагнення спілкуватися з людьми та допомагати їм; *власне професійних*: налагодження емоційного контакту з клієнтом з метою надання йому психологічної допомоги; у групі *наукових мотивів*: дослідження впливу особливостей різних стилів поведінки психолога у конфліктній

² Бондарчук О. І. Соціально-психологічні умови розвитку готовності майбутніх лікарів до попередження конфліктів з пацієнтами : монографія / О. І. Бондарчук, Л. В. Лимар. — К. : Інтел Сервіс, 2014. — 160 с.

⁸ Панок В. Г. Концептуальні підходи до формування особистості практичного психолога / В. Г. Панок // Практична психологія та соціальна робота. — 1998. — № 4. — С. 5–8

ситуації на успішність попередження конфліктів; у групі *прагматичних мотивів*: отримання матеріальних благ у разі безконфліктного спілкування; у групі *престижних мотивів*: встановлення нових соціальних контактів; у групі *мотивів особистісного та професійного саморозвитку*: прагнення усвідомити та розвивати власні особистісні ресурси, що сприятимуть попередженню конфліктів у професійній діяльності².

Іншим аспектом афективного компонента є наявність ціннісного ставлення до людей, життя, суспільства, праці, пізнання, а також до загальнолюдських цінностей, налаштування на клієнта як рівноправного партнера і суб'єкта психологічної допомоги.

Конативний компонент готовності містить сукупність практичних умінь і навичок поведінки майбутнього психолога, що забезпечують задіяння ресурсів власної особистості щодо попередження деструктивних конфліктів у професійній діяльності. Майбутній психолог має чітко усвідомлювати свої власні психоемоційні стани, здійснювати самоконтроль в ускладнених ситуаціях професійної діяльності. Тому, на наш погляд, зміст конативного компонента готовності становлять такі вміння: здійснювати рефлексивний аналіз поведінки в конфліктній ситуації; обирати конструктивні стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях, використовувати оптимальні шляхи та засоби подолання стресових ситуацій у професійній діяльності; обирати оптимальні стратегії поведінки, спираючись на необхідність попередження конфліктів і переведення їх у конструктивну площину, вести конструктивний діалог з клієнтом та оточуючими людьми на основі емпатійного слухання тощо.

Лише високий рівень розвитку зазначених компонентів сприятиме особистісній готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів у професійній діяльності. Водночас, аналіз практики підготовки майбутніх психологів свідчить про недостатню увагу до розвитку такого виду готовності у майбутніх фахівців через низку соціально-психологічних та психолого-педагогічних проблем протягом їх навчання у ВНЗ. Зокрема, йдеться про неготовність частини викладачів подавати зразки конструктивної поведінки у конфліктних ситуаціях через «емоційне вигорання», професійні деформації особистості, комунікативну інтолерантність у процесі навчання у ВНЗ¹⁰, проблеми забезпечення сприятливого соціально-психологічного клімату в студентських групах; недостатню кількість годин на розвиток особистісної готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів; дефіцит активних та інтерактивних форм навчання, які забезпечують усвідомлення студентом конфліктогенних чинників майбутньої професійної діяльності та розвиток умінь і навичок мінімізації їх дії тощо.

Відповідно визначено соціально-психологічні та психолого-педагогічні умови розвитку особистісної готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів у професійній діяльності.

До соціально-психологічних умов слід віднести:

² Бондарчук О. І. Соціально-психологічні умови розвитку готовності майбутніх лікарів до попередження конфліктів з пацієнтами : монографія / О. І. Бондарчук, Л. В. Лимар. — К. : Інтел Сервіс, 2014. — 160 с.

¹⁰ Скок А. Г. Комунікативна толерантність викладача вищого навчального закладу / А. Г. Скок // Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка. — 2007. — № 34. — С. 79–84.

По-перше, забезпечення спеціально організованих соціальних впливів суб'єктів навчального процесу, що актуалізують розвиток ціннісного ставлення майбутніх психологів до попередження конфліктів у професійній діяльності та ініціюють соціально-психологічні механізми розвитку готовності майбутніх лікарів як особистісного утворення (соціального порівняння, ідентифікації, наслідування, рефлексії, емпатії та ін.)^{2;11}.

По-друге, йдеться про організацію конструктивної взаємодії студентів-психологів, підтримки та взаємоповаги в студентській групі та у взаємодії з викладачами у процесі навчання у ВНЗ, створення розвивального соціального середовища в освітньому просторі, в якому поступово складаються норми взаємодопомоги та утверджуються загальнолюдські цінності та етичні норми професійної діяльності психолога.

По-третє, важливою умовою є формування досвіду попередження конфліктів, розвиток умінь і навичок, а також особистісних якостей, необхідних майбутнім психологам для переведення конфліктної ситуації у конструктивну площину.

Вагому роль у забезпеченні цих умов у процесі розвитку готовності майбутніх лікарів до попередження конфліктів з пацієнтами відіграють викладачі як суб'єкти соціального впливу, які, по-перше, мають подавати власний приклад конструктивної поведінки щодо попередження конфліктів у навчально-професійній взаємодії, по-друге, виступати як фасилітатор, який сприяє виявам ініціативи щодо розвитку майбутніми психологами особистісної готовності до попередження конфліктів і надає відповідну психологічну підтримку.

До психолого-педагогічних умов розвитку особистісної готовності слід віднести:

1) спеціально організоване навчання у вигляді спецкурсів, факультативних курсів та ін., що забезпечує поступове розгортання форм і методів розвитку компонентів готовності: від мотивування студентів до отримання певних знань щодо попередження конфліктів у професійній діяльності до вербалізації та переживання почуттів у групових дискусіях та інтерактивних вправах, до формування стійких патернів безконфліктної взаємодії з майбутніми клієнтами на основі отримання зворотного зв'язку як від ведучого, так і від інших учасників групи та його рефлексії;

2) активізацію суб'єктного досвіду студентів через включення їх у спеціально створені *навчальні ситуації проблемного характеру*, які забезпечують актуалізацію знань і досвіду студентів-психологів про зміст, чинники, особливості перебігу, а також готовність до попередження конфліктів з пацієнтами та *рефлексивної спрямованості*, що передбачають усвідомлення студентами свого досвіду проживання різноманітних конфліктних ситуацій, виявлення обмежень і конструктивних аспектів поведінки в конфліктній ситуації, які сприяють загостренню або попередженню її деструктивної складової у взаємодії з іншими людьми загалом і клієнтами зокрема;

3) комплексне поєднання індивідуальної, групової навчальної та самостійної роботи у процесі навчально-професійної діяльності майбутніх психологів;

² Бондарчук О. І. Соціально-психологічні умови розвитку готовності майбутніх лікарів до попередження конфліктів з пацієнтами : монографія / О. І. Бондарчук, Л. В. Лимар. — К. : Інтел Сервіс, 2014. — 160 с.

¹¹ Фонарев А. Р. Психологические особенности личностного становления профессионала / А. Р. Фонарев. — М. : Моск. психо-соц. ин-т ; Воронеж : МПСИ, 2005. — 559 с.

4) реалізацію міжпредметних зв'язків навчальних дисциплін з урахуванням конфліктологічної складової та завдань розвитку особистісної готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів у професійній діяльності;

5) спеціальну підготовку викладачів ВНЗ до формування особистісної готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів; розвиток їхньої комунікативної толерантності, сприяння виявам щирості та конгруентності в стосунках з тими, хто вчиться, прийняття й розуміння поведінки й почуттів студентів тощо.

Висновки

Особистісна готовність майбутніх психологів до попередження конфліктів у професійній діяльності є важливим чинником якісної психологічної допомоги особистості. Вона являє собою особистісне утворення, що забезпечує усвідомлення та прийняття фахівцем конфлікту як важливої складової його професійної діяльності, позитивне налаштування психолога на попередження деструктивних конфліктів на основі задіяння ресурсів власної особистості.

У структурі готовності виокремлено когнітивний, афективний та конативний компоненти, розвиток яких можливий за дотримання у процесі професійної підготовки соціально-психологічних (створення розвивального соціального середовища; забезпечення спеціально організованих соціальних впливів суб'єктів навчального процесу, що ініціюють соціально-психологічні механізми розвитку готовності тощо) та психолого-педагогічних умов (активізація суб'єктного досвіду студентів шляхом включення їх у спеціально створені навчальні ситуації проблемного характеру та рефлексивної спрямованості; спеціальна підготовка викладачів вишів до розвитку особистісної готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів у професійній діяльності та ін.).

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

Дослідити психологічну готовність викладачів ВНЗ до розвитку особистісної готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів у професійній діяльності. Дослідити чинники особистісної готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів. Розробити та апробувати технологію розвитку особистісної готовності майбутніх психологів до попередження конфліктів у професійній діяльності. Дослідити особистісну готовність фахівців різних напрямів до попередження конфліктів у професійній діяльності тощо.

Список використаних джерел

1. Анцупов А. Я. Конфликтология: учебник для вузов / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. — М. : ЮНИТИ, 2000. — 551 с.
2. Бондарчук О. І. Соціально-психологічні умови розвитку готовності майбутніх лікарів до попередження конфліктів з пацієнтами: монографія / О. І. Бондарчук, Л. В. Лимар. — К. : Інтел Сервіс, 2014. — 160 с.
3. Варлакова Є. О. Формування готовності майбутніх практичних психологів до розв'язання міжособистісних конфліктів: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. психол. наук: 19.00.05 «Соціальна психологія; психологія соціальної роботи» / Є. О. Варлакова; Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. — К., 2011. — 18 с.

4. Егорова-Гантман Е. Как делать имидж политика / Е. Егорова-Гантман, И. Минтусов. — М. : Прогрес, 2002. — 145 с.
5. Карамушка Л. М. Психологія управління конфліктами в організації на матеріалі освітніх організацій : монографія / Л. М. Карамушка, Т. М. Дзюба. — К. : Наук. світ, 2009. — 268 с.
6. Лазарева В. В. Формування готовності майбутніх дільничних інспекторів МВС до розв'язання конфліктних ситуацій у процесі фахової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. психол. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. В. Лазарева. — Тернопіль, 2013. — 23 с.
7. Обозов Н. Н. Психологическое консультирование : метод. пособие / Н. Н. Обозов. — СПб. : Центр прикладной психологии, 1993. — 203 с.
8. Панок В. Г. Концептуальні підходи до формування особистості практичного психолога / В. Г. Панок // Практична психологія та соціальна робота. — 1998. — № 4. — С. 5–8.
9. Пов'якель Н. І. Саморегуляція професійного мислення в системі фахової підготовки практичного психолога : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра психол. наук : 19.00.07 «Педагогіка та вікова психологія» / Н. І. Пов'якель. — К., 2004. — 40 с.
10. Скок А. Г. Комунікативна толерантність викладача вищого навчального закладу / А. Г. Скок // Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка. — 2007. — № 34. — С. 79–84.
11. Фонарев А. Р. Психологические особенности личностного становления профессионала / А. Р. Фонарев. — М. : Моск. психо-соц. ин-т ; Воронеж : МПСИ, 2005. — 559 с.

**PERSONAL READINESS OF FUTURE PSYCHOLOGISTS
TO PREVENT CONFLICTS IN PROFESSIONAL ACTIVITIES:
CONTENT AND CONDITIONS OF DEVELOPMENT**

The article studies the problem of personal readiness for future psychologists to prevention conflicts in professional activities

The problems of professional psychologist activities by the conflictive character are analyzed, making it practically impossible in the case of a low level of personal readiness to provide quality psychological care to client. In particular, conflict between expert functions as consultants and function of emotional support; difference psychologist and client attitudes regarding the type of interaction etc. The content and structure of future psychologists' personality readiness to conflict prevention in professional activities (cognitive, affective and conative components) is shown.

Based on this, the author presents the social-psychological and psychopedagogical problems of development of readiness in the training of future psychologists: unreadiness of teachers to submit samples of constructive behavior in conflict situations; the problem of providing a good social and psychological environment in student groups; deficit of active and interactive learning, which providing awareness of student about factors of conflict in future professional activities etc.

According to this it is concluded that the social-psychological and psychopedagogical conditions of development of readiness in the training of future psychologists involves a specially organized social influence on the psychologist; intensification of social and psychological mechanisms of development of personal readiness (social comparison, identification, empathy, etc.); specially organized training in the form of courses, elective courses, etc; implementation of interdisciplinary connections disciplines based on conflictological component etc.

In further studies it is possible to analyze the psychological specificity of training of teachers of higher school to development of personal readiness of future psychologists etc.